

Ekologická újma

Implementace směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s nápravou škod na životním prostředí v právních řádech vybraných členských států

Obsah:

ÚVOD	4
ČÁST A.....	4
SMĚRNICE ELD	4
PRAKTICKÁ APLIKACE	5
PŘÍSNĚJŠÍ USTANOVENÍ V ČLENSKÝCH STÁTECH.....	6
TABULKA Č. I - HLAVNÍ ODCHYLKY TÝKAJÍCÍ SE ROZSAHU APLIKACE (OBLASTI PŮSOBNOSTI)	6
NÁHRADA NÁKLADŮ, FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ.....	8
TABULKA Č. II. HLAVNÍ ODCHYLKY TÝKAJÍCÍ SE VOLITELNÝCH USTANOVENÍ SMĚRNICE.....	9
ČÁST B.....	10
MAĎARSKO	10
POLSKO.....	11
NĚMECKO	14
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	16
ŠPANĚLSKO.....	17
DALŠÍ PŘÍPADY	19
ZDROJE.....	19

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:	EDICE: STUDIE
Název: Ekologická újma	Typ edice: online, ISSN 2533-4131
Autor: Balounová, E.	URL: http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1
Číslo: Srovnávací studie č. 4.026	První vydání edice: červenec 1991
Datum: červenec 2018	Frekvence vydání edice: nepravidelná
Klíčová slova:	Zaměření: srovnávací a analytické studie zpracované pro členy Parlamentu České republiky
Ekologická újma, odpovědnost za ztráty na životním prostředí, ekologicko-právní odpovědnost	Jazyk: CZ
	Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

Shrnutí

Tato práce vznikla doplněním původní práce věnované implementaci směrnice ELD v jednotlivých členských státech (část A). Původní práce se věnovala zejména implementaci definice, tedy věcné působnosti směrnice a částečně i osobní působnosti směrnice (př. rozšíření objektivní odpovědnosti, rozšíření definice provozovatele). Druhým zkoumaným bodem byla implementace ustanovení směrnice, od kterých se členské státy mohou odchýlit, neboli ustanovení, která jsou dobrovolná (liberační důvody, finanční zajištění).

Část B má za cíl doplnit informace týkající se následujících bodů:

- Kdo nejčastěji podává podnět (žádost o opatření) – vzhledem k nedostatečnému množství informací bylo alespoň uvedeno, kdo může podnět podat
 - Jaké jsou definice ekologické újmy
 - Jaká je úspěšnost podání – zde zpravidla nebyly k dispozici dostatečné informace
 - Konkrétní příklady – zde bylo uvedeno 10 případů, práce zahrnuje i odkazy na další případy.
- Bylo přistoupeno ke zpracování tohoto doplnění zejména ve státech, u kterých jsou dostupné informace a kde je nejvíce nahlášených škod – tedy v Polsku, Maďarsku a dále v Německu, Spojeném království a Španělsku.

Obsah

ÚVOD.....	4
ČÁST A	4
SMĚRNICE ELD	4
PRAKTICKÁ APLIKACE	5
PŘÍSNĚJŠÍ USTANOVENÍ V ČLENSKÝCH STÁTECH	6
TABULKA Č. I - HLAVNÍ ODCHYLKY TÝKAJÍCÍ SE ROZSAHU APLIKACE (OBLASTI PŮSOBNOSTI).....	6
NÁHRADA NÁKLADŮ, FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ	8
TABULKA Č. II. HLAVNÍ ODCHYLKY TÝKAJÍCÍ SE VOLITELNÝCH USTANOVENÍ SMĚRNICE	9
ČÁST B	10
MAĎARSKO	10
<i>Definice</i>	10
<i>K procesním záležitostem</i>	10
<i>Případ „červený kal“</i>	10
POLSKO	11
<i>Definice</i>	11
<i>K procesním záležitostem</i>	12
<i>Důvody vysokého počtu případů</i>	12
<i>Případ „stavba lanovky na sjezdovku“</i>	13
<i>Případ rekonstrukce mostu, kde došlo ke škodě na přírodních stanovištích a druzích vlaštovek</i>	14
NĚMECKO.....	14
<i>Definice</i>	14
<i>K procesním záležitostem</i>	14
<i>Případy</i>	15
<i>Případ vyplnění příkopu pro vyrovnání povrchu v oblasti Natura 2000 mající vliv na biodiverzitu</i>	15
<i>Údržbové práce na břehu řeky v oblasti Natura 2000 mající vliv na biodiverzitu</i>	15
<i>Únik bioplynu na bioplynové stanici</i>	15
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	16
<i>Definice</i>	16
<i>K procesním záležitostem</i>	16
<i>Kontaminace půdy těžkými uhlovodíky</i>	16
<i>Případ úniku odpadních vod do povrchových vod (Vodní cesta Tři bazény -Three Pools waterway)</i>	17
<i>Případ vypuštění čistého práškového povlaku ze zadní části továrny na sousední půdu</i>	17

ŠPANĚLSKO	17
<i>Definice</i>	17
<i>K procesním záležitostem</i>	18
<i>Případ znečištění půdy palivem</i>	18
DALŠÍ PŘÍPADY.....	19
ZDROJE	19

Úvod

Ekologicko-právní odpovědnost dělíme typicky na odpovědnost delikttní (kam řadíme odpovědnost trestněprávní a správní) a odpovědnost za ztráty na životním prostředí, kam spadá odpovědnost za škodu (soukromoprávní nástroj, náhrada škody) tak i odpovědnost za ekologickou újmu, která je veřejnoprávním nástrojem a hovoříme zde o nápravě této újmy. Škodu chápeme jako ekonomickou materiální škodu na těch složkách životního prostředí, které jsou v právním smyslu věcmi. Naproti tomu ekologickou újmu chápeme jako imateriální snížení funkčních vlastností ekosystémů či jiných hodnot prostředí.¹

Část A

Směrnice ELD

Směrnice ELD (Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/21/ES o nakládání s odpady z těžebního průmyslu a o změně směrnice 2004/35/ES (Directive on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage – ELD)) se nevztahuje na všechny škody na životním prostředí, ale jen na škody způsobené na půdě, vodě a na druzích a stanovištích v rámci soustavy NATURA 2000. Odpovědnost za tyto škody je založena jako zpravidla objektivní odpovědnost (za následek). Provozovatel jako původce újmy má pak kromě povinností informačních, především povinnost přijmout preventivní a nápravná opatření.

Dle směrnice jsou škody na životním prostředí definovány takto (věcná působnost):

1) „škodami na životním prostředí“ se rozumí:

a) škody na chráněných druzích a přírodních stanovištích, což jsou jakékoli škody, které mají závažné nepříznivé účinky na dosahování nebo zachovávání příznivého stavu ochrany takových stanovišť nebo druhů. Význam takových účinků je posuzován podle základní podmínky, přičemž jsou zohledněna kritéria stanovená v příloze I.

Škody na chráněných druzích a přírodních stanovištích nezahrnují dříve určené nepříznivé účinky, které vyplývají z jednání provozovatele, které příslušné orgány výslovně schválily v souladu s prováděcími ustanoveními k čl. 6 odst. 3 a 4 nebo článku 16 směrnice 92/43/EHS nebo článku 9 směrnice 79/409/EHS, nebo v případě stanovišť a druhů, na které se nevztahuje právo Společenství, v souladu s obdobnými vnitrostátními předpisy na ochranu přírody;

b) „škody na vodách“, což jsou jakékoli škody, které mají závažné nepříznivé účinky na:

i) ekologický, chemický nebo kvantitativní stav nebo ekologický potenciál dotčených vod, jak je vymezen směrnicí 2000/60/ES, s výjimkou nepříznivých účinků v případech, kdy se uplatňuje čl. 4

¹ Damohorský, str. 81

odst. 7 uvedené směrnice, nebo ii) stav prostředí dotčených mořských vod, jak je vymezen směrnicí 2008/56/ES, pokud konkrétní aspekty stavu mořského prostředí již nejsou upraveny směrnicí 2000/60/ES;

c) škody na půdě, což je jakákoli kontaminace půdy, která představuje závažné riziko pro lidské zdraví, které je nepříznivě ovlivněno v důsledku přímého nebo nepřímého zavedení látek, přípravků, organismů nebo mikroorganismů do půdy, na půdu nebo pod povrch půdy.

Věcná působnost je vymezena i negativně - článek 4 směrnice ELD obsahuje výjimky.

Co se týče osobní působnosti, směrnice se vztahuje na provozovatele. Provozovatelem se dle směrnice rozumí: „každá fyzická nebo právnická osoba, soukromá nebo veřejná, která provozuje nebo řídí pracovní činnost nebo - tam, kde to stanoví vnitrostátní právní řád - na kterou byla přenesena rozhodující hospodářská pravomoc nad technickým fungováním takové činnosti, včetně držitelů povolení nebo schválení takové činnosti, nebo osoba, která provádí přihlášení nebo oznámení takové činnosti“.

Směrnice omezuje svoji časovou působnost na škodu, která je způsobena událostí, jež se uskutečnila až po 30. 4. 2007.

Směrnice se vztahuje na:

- a) škody na životním prostředí způsobené jakoukoli pracovní činností uvedenou v příloze III a na jakoukoli bezprostřední hrozbu takových škod, která se vyskytne z důvodu těchto činností,
- b) škody na chráněných druzích a přírodních stanovištích způsobené jinou pracovní činností, než jaké jsou uvedené na seznamu v příloze III, a na jakoukoli bezprostřední hrozbu takových škod, která se vyskytne v souvislosti s kteroukoli z těchto činností, jednal-li provozovatel úmyslně nebo z nedbalosti.

Směrnice rozlišuje tedy dva odpovědnostní mechanismy: 1. první mechanismus se vztahuje na nebezpečné či potenciálně nebezpečné pracovní činnosti vymezené v příloze III. Druhý mechanismus se vztahuje na ostatní pracovní činnosti, ale pouze v souvislosti se škodou způsobenou druhům a přírodním stanovištím v rámci soustavy NATURA 2000. V prvním případě se použije objektivní odpovědnost, v druhém subjektivní.

Článek 16 směrnice ELD stanoví, že směrnice nebrání členským státům v zachování nebo přijetí přísnějších předpisů v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, včetně stanovení dalších činností, které jsou předmětem požadavků této směrnice na prevenci a nápravu škod, a také stanovení dalších odpovědných stran.

Praktická aplikace

Ze zprávy Komise Radě a Evropskému parlamentu podle čl. 18 odst. 2 směrnice ELD z dubna 2016² vyplývá, že od dubna 2007 do dubna 2013 členské státy nahlásily přibližně 1 245 potvrzených případů škod na životním prostředí, při nichž byla použita předmětná směrnice. Počet případů se však mezi členskými státy značně liší. **Více než 86 % všech nahlášených případů škod připadá na dva členské státy (Maďarsko: 563, Polsko: 506), zatímco většinu zbývajících případů nahlásilo šest**

² KOM (2016) 204 v konečném znění, dostupné zde:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0204&from=EN>.

členských států (Německo (60), Řecko (40), Itálie (178), Lotyšsko, Španělsko a Spojené království). **Jedenáct členských států neohlásilo v souvislosti se směrnicí o odpovědnosti za životní prostředí od roku 2007 žádné případy škod**, pravděpodobně tedy příslušné případy řešily výlučně v rámci svého vnitrostátního systému.

Přibližně 50 % nahlášených případů škod na životním prostředí se týká škod na půdě. Škod na vodách se týká 30 % případů a škod na biologické rozmanitosti přibližně 20 % případů.

Poměrně málo žádostí o opatření bylo nahlášeno z podnětu osoby dotčené škodami na životním prostředí nebo z podnětu ekologických nevládních organizací. Soudní přezkum byl požadován u přibližně 60 případů, z nichž 44 bylo v Polsku. Průměrná doba od zahájení po dokončení nápravy činila 12 měsíců. V některých případech trvala náprava déle než šest let.

Přísnější ustanovení v členských státech

Článek 16 směrnice ELD stanoví, že směrnice nebrání členským státům v zachování nebo přijetí přísnějších předpisů v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, včetně stanovení dalších činností, které jsou předmětem požadavků této směrnice na prevenci a nápravu škod, a také stanovení dalších odpovědných stran.

Řada členských států zahrnuje do oblasti působnosti objektivní odpovědnosti další činnosti, které nejsou uvedeny v příloze III (viz tabulka č. 1).

Všechny státy kromě jednoho se rozhodly **rozšířit definici provozovatele, některé státy se rozhodly jí dát zvláště široký rozsah** (viz tabulka č. 1).

Dále článek 2 odst. 3 písm. c) směrnice ELD stanoví, že chráněnými druhy a přírodními stanovišti se rozumí, určí-li tak členský stát, stanoviště nebo druhy, které nejsou uvedené v těchto přílohách a které dotčený členský stát určí pro účely obdobné účelům stanoveným v těchto dvou směrnicích. Rozhodlo se tak učinit 14 členských států (viz tabulka č. 1).

Tabulka č. I - Hlavní odchylky týkající se rozsahu aplikace (oblasti působnosti)

	Rozšíření objektivní odpovědnosti na další činnosti (nad rámec přílohy III)	Stanovení dalších odpovědných stran (čl. 16 (1) směrnice ELD)	Široká definice provozovatele (čl. 2 (6) směrnice ELD)	Rozšíření o národní stanoviště a druhy (čl. 2 (3) c) směrnice ELD)
Belgie	Rozšíření o přepravu nepůvodních druhů rostlin a zvířat	NE	NE	ANO
Bulharsko	NE	NE	NE	NE
Česká republika	NE	NE	NE	ANO
Dánsko	ANO	NE	NE	NE
Estonsko	NE	NE	ANO	ANO
Finsko	Poškození biodiverzity z důvodu činnosti související s přehradami nebo odběrem vody	NE	ANO	NE
Francie	Přeprava ropy potrubím	NE	NE	NE
Irsko	NE	NE	NE	NE
Itálie	NE	NE	NE	NE
Kypr	NE	NE	NE	ANO
Litva	ANO	NE	ANO	ANO

	Rozšíření objektivní odpovědnosti na další činnosti (nad rámec přílohy III)	Stanovení dalších odpovědných stran (čl. 16 (1) směrnice ELD)	Široká definice provozovatele (čl. 2 (6) směrnice ELD)	Rozšíření o národní stanoviště a druhy (čl. 2 (3) c) směrnice ELD)
Lotyšsko	Činnosti benzínových čerpacích stanic nebo skladovacích zařízení pro ropu a přeprava chemických látek a chemických produktů potrubím	NE	NE	ANO
Lucembursko	NE	NE	NE	NE
Maďarsko	Objektivní odpovědnost se uplatní v případě činností, které nejsou v příloze III	Společná a nerozdílná odpovědnost vlastníka a nájemce/provozovatele/ uživatele majetku, kde se škoda objeví, dokud a pokud nejsou důkazy o opaku	Provozovatel: uživatel životního prostředí, který provádí činnost zahrnující využití životního prostředí a jeho součástí	ANO
Malta	NE	NE	NE	NE
Německo	NE	NE	NE	NE
Nizozemsko	ANO	NE	NE	NE
Polsko	Činnosti, které vyžadují povolení k zavádění plynů nebo prachu do atmosféry	Vlastník půdy je společně a nerozdílně odpovědný za provedení preventivních a nápravných opatření s provozovatelem, který způsobil škodu, pokud věděl nebo souhlasil s činností provozovatele	Provozovatel: jednotka, která provádí činnost s rizikem poškození životního prostředí nebo která způsobuje škodu	ANO
Portugalsko	NE	NE	NE	ANO
Rakousko	NE	Majitel pozemku, na kterém se škoda objevila, pokud souhlasil se škodlivými zařízeními a neprovedl zákonná opatření	NE	ANO
Rumunsko	NE	NE	NE	NE
Řecko	Objektivní odpovědnost se uplatní i na aktivity mimo přílohu III	NE	NE	ANO
Slovensko	NE	NE	NE	NE
Slovinsko	NE	NE	NE	NE
Spojené království	NE	NE	NE	ANO
Španělsko	Preventivní opatření a nouzová nápravná opatření pro činnosti mimo přílohu III a pro činnosti dle přílohy III	Třetí strana, která není spojená s činností, která způsobuje bezprostřední hrozbu životnímu prostředí, může požadovat náhradu nákladů na prevenci nebo nápravu ohrožení nebo poškození	NE	ANO

	Rozšíření objektivní odpovědnosti na další činnosti (nad rámec přílohy III)	Stanovení dalších odpovědných stran (čl. 16 (1) směrnice ELD)	Široká definice provozovatele (čl. 2 (6) směrnice ELD)	Rozšíření o národní stanoviště a druhy (čl. 2 (3) c) směrnice ELD)
Švédsko	ANO	Vlastník pozemku, na kterém se škoda projevila, může být odpovědný za její nápravu, pokud provozovatel není schopen uskutečnit/uhradit nápravu za předpokladu, že majitel pozemku věděl nebo měl vědět o škodě při získání pozemku	Provozovatel: osoby, které vykonávají nebo vykonávaly činnost nebo podnikly opatření, které přispělo k poškození nebo vážnému poškození životního prostředí	ANO

Pokud jde o rozsah činností, na něž se vztahuje objektivní odpovědnost, několik členských států vyňalo z provozů nakládání s odpady rozptylování kalů z čističek (Bulharsko, Francie, Lotyšsko, Malta, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko a Spojené království).

Pokud jde o pravidla pro způsobení škod více stranami, většina členských států se rozhodla pro systém společné a nedílné odpovědnosti a pouze menšina zvolila poměrnou odpovědnost (Dánsko, Finsko, Francie, Slovensko a Slovinsko).

Náhrada nákladů, finanční zajištění

Směrnice uvádí dva liberační důvody, které státy mohou, ale nemusí, promítnout do svého vnitrostátního právního předpisu. Podle čl. 8 směrnice ELD členské státy mohou dovolit provozovateli, aby nenesl náklady na nápravné opatření přijaté podle této směrnice, pokud provozovatel prokáže, že nejednal úmyslně ani z nedbalosti a že škody na životním prostředí byly způsobeny:

- a) emisí nebo událostí, které na základě povolení uznaného nebo uděleného Společenstvím v souladu s právními a správními předpisy platnými v době emise nebo události k provedení zákonných opatření uvedených v příloze III, jsou výslovně povoleny a jejichž podmínky jsou v souladu s tímto povolením;
- b) emisí nebo činností nebo způsobem používání výrobku v průběhu činnosti, u kterých provozovatel doloží, že podle stavu vědeckých a technických znalostí v době, kdy došlo k uvolnění emisí nebo k provádění činností, nebylo považováno za pravděpodobné, že by způsobily škody na životním prostředí.

Tyto výjimky za základě povolení a výjimky na základě stavu znalostí umožnila využít provozovatelům cca polovina členských států (viz tabulka č. 2).

Podle článku 14 členské státy mají přijmout opatření k podpoře rozvoje nástrojů finančního zajištění, včetně finančních mechanismů v případě platební neschopnosti, a trhů prostřednictvím vhodných hospodářských a finančních subjektů, a umožnit tak provozovatelům využití finančních záruk na pokrytí jejich závazků podle této směrnice. **Směrnice ELD poskytuje členským státům prostor pro rozhodnutí, zda zavést systém povinného finančního zajištění na vnitrostátní úrovni, či se spolehnout na dobrovolné finanční zajištění (viz tabulka č. 2).**

Tabulka č. II. Hlavní odchylky týkající se volitelných ustanovení směrnice

	Liberační důvod – výjimky na základě povolení (čl. 8 odst. 4 písm. a) směrnice ELD)	Liberační důvod – výjimky na základě stavu znalostí (čl. 8 odst. 4 písm. b) směrnice ELD)	Povinné finanční zajištění dle čl. 14 směrnice ELD
Belgie	ANO – regiony; NE – federální vláda	ANO – regiony; NE – federální vláda	NE
Bulharsko	NE	NE	Ano, účinné od 2011
Česká republika	ANO	ANO	Ano, účinné od 2013
Dánsko	ANO	NE	Úvahy proběhly v roce 2006, bylo rozhodnuto počkat, dokud nebude více zkušeností
Estonsko	ANO, kromě GMO	ANO, kromě GMO	NE
Finsko	ANO	NE	NE
Francie	NE	ANO	NE
Irsko	NE	NE	NE
Itálie	ANO	ANO	V transpoziční legislativě ano, ale zatím nebyla přijata odpovídající sekundární legislativa
Kypr	ANO	ANO	Zatím ne, ačkoliv bylo uvažováno
Litva	ANO	NE	V úvaze
Lotyšsko	ANO, kromě GMO	ANO, kromě GMO	NE
Lucembursko	NE	ANO	NE
Maďarsko	NE	NE	ANO - ještě nebylo dokončeno
Malta	ANO	ANO	NE
Německo	NE	NE	NE
Nizozemsko	NE (pouze po ověření důvodu)	NE (pouze po ověření důvodu)	NE
Polsko	NE	NE	NE
Portugalsko	ANO	ANO	Od 2010, ale ještě je potřeba připravit detaily
Rakousko	NE	NE	NE
Rumunsko	NE	NE	ANO
Řecko	ANO	ANO	Přijata legislativa, ale zatím nebylo zrealizováno
Slovensko	ANO	ANO	Od 2012
Slovinsko	NE	NE	Ačkoliv proběhly studie na toto téma, bylo rozhodnuto zatím nevytvořit
Spojené království	Ano, kromě GMO	ANO	NE
Španělsko	ANO	ANO	Pouze k předběžným opatřením
Švédsko	NE (polehčující okolnost)	NE (polehčující okolnost)	NE

Část B

Maďarsko

V Maďarsku byla směrnice ELD transponována zejména novelou zákona č. LIII z roku 1995 o obecných pravidlech ochrany životního prostředí (EPA). Ekologicko-právní odpovědnost je upravena konkrétně v kapitole IX zákona EPA.

Definice

Zákon definuje škodu na životním prostředí jako změnu nebo znečištění životního prostředí nebo jeho složky nebo využití jakéhokoli jeho prvku v takovém rozsahu, v důsledku čehož jeho přirozený nebo předcházející stav (kvalita) může být obnoven pouze zásahem nebo nemůže být obnoven vůbec, nebo které negativně ovlivňují biosféru.³

K procesním záležitostem

Kompetentním orgánem je zejména národní inspekce pro životní prostředí, přírodu a vodu.

Podle zákona EPA, § 97, každý má právo upoutat pozornost uživatele životního prostředí a orgánů na skutečnost, že je ohroženo životní prostředí nebo je poškozeno nebo znečištěno. Po písemném vyrozumění ohledně výše uvedených skutečností příslušný orgán kromě přijetí opatření poskytne odpověď ve věci před uplynutím lhůty stanovené zákonem.

Nicméně rovněž jsou dány požadavky na dostatečný zájem.

Jakákoliv osoba včetně spolku, která reprezentuje environmentální zájmy svých členů a je činná v oblasti, kde je bezprostřední hrozba újmy nebo již probíhající újma, může požádat příslušný orgán k provedení opatření ohledně této újmy nebo hrozby. Jakákoliv osoba znamená fyzickou i právnickou osobu – společnost, to není omezeno na environmentální spolky.⁴

Případ „červený kal“

Společnost MAL byla založena v roce 1995 po privatizaci maďarského hliníkového průmyslu. Hliníková společnost měla integrované povolení (IPPC), vydané v roce 2006. Měla také plán prevence škody, ale ten byl vytvořen pro události menšího rozsahu, ne katastrofu, která ohrozila místní obyvatele a způsobila škody takového rozsahu, které způsobila průtrž hráze.

Případ se stal v Kolontaru, v kraji Vesprém. 4. října 2010 se protrhla jedna z hrází kaliště hliníkárný Ajkai Timföldgyár společnosti MAL Magyar alumínium, kde byl uchováván toxický červený kal. Došlo k úniku asi milionu kubických metrů červeného kalu a alkalické vody, což vedlo k asi dvoumetrové vlně toxické vody a kalu, která zaplavila okolní lokality. Bylo zabito 10 lidí, stovky dalších byly zraněny. Bylo zničeno přes 300 domů, kontaminovány tisíce hektarů půdy, včetně 400 hektarů zemědělské půdy, byl znečištěn potok Torna a další místní vodní zdroje. Chemikálie zničily život na řece Marcal a 7. října zasáhly řeku Dunaj.

Inspektorát nařídil provozovateli:

- Sbírat, neutralizovat a čistit tekutiny unikající z poničené nádrže
- Do 15. října 2010 připravit a odevzdat intervenční plán
- Každé dvě hodiny informovat příslušné orgány
- Určit místa měření a zkoušet znečištění vzduchu na těchto místech
- Monitorovat kvalitu povrchových vod každý den a každý týden informovat příslušné orgány

³ § 4 písm. k) zákona. Zákon je v anglickém znění dostupný zde: <http://extwprlegs1.fao.org/docs/html/hun6567E.htm>.

⁴ Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive, Annex – Part A, European Commission – DG Environment, květen 2013.

- Rovněž byl nařízen environmentální audit k prošetření environmentálních dopadů události.⁵

Polsko

Směrnice ELD byla v Polsku transponována zákonem z 13. května 2007 o prevenci a náhradě ekologické újmy (Dz. U z 2007 r. Nr 75, poz. 493) a dalšími podzákonými předpisy.

Definice

Škoda na životním prostředí (ekologická újma) je definována v čl. 6 odst. 11 zákona jako: Záporná měřitelná změna stavu nebo funkce přírodních prvků vzhledem k počátečnímu stavu, která byla způsobena přímo nebo nepřímo činnostmi prováděnými subjektem využívajícím životní prostředí:

- a. na chráněných druzích nebo chráněných přírodních stanovištích, která má významný negativní dopad na dosažení nebo udržení správného stavu ochrany těchto druhů nebo přírodních stanovišť; s výjimkou poškození chráněných druhů nebo chráněných stanovišť nezahrnuje dříve identifikované negativní dopady vyplývající z provozu subjektu využívajícího životní prostředí podle:
 - rozhodnutí uvedeného v čl. 34 zákona ze dne 16. dubna 2004 o ochraně přírody, nebo
 - rozhodnutí podle čl. 56 zákona ze dne 16. dubna 2004 o ochraně přírody, nebo
 - schváleného plánu lesního zařízení, který byl proveden v souladu se strategickým posouzením dopadů na životní prostředí podle čl. 46 zákona ze dne 3. října 2008 o zveřejnění informací o životním prostředí a jeho ochraně, účasti veřejnosti na ochraně životního prostředí a posouzení dopadů na životní prostředí (Věstník zákonů z roku 2017, položky 1405, 1566 a 1999), nebo
 - rozhodnutí o podmínkách životního prostředí uvedených v čl. 71 bod. 1 zákona ze dne 3. října 2008 o zpřístupnění informací o životním prostředí a jeho ochraně, účasti veřejnosti na ochraně životního prostředí a posouzení dopadů na životní prostředí, nebo
 - ustanovení uvedených v čl. 90 odst. 1 a čl. 98 odst. 1 zákona ze dne 3. října 2008 o zveřejnění informací o životním prostředí a jeho ochraně, účasti veřejnosti na ochraně životního prostředí a posouzení dopadů na životní prostředí.
- b. na vodách s významným negativním dopadem na ekologický potenciál, ekologický, chemický, nebo kvantitativní stav vod nebo stav vodního prostředí v námořních oblastech uvedených v čl. 2 odst. 1 zákona ze dne 21. března 1991 o námořních oblastech Polské republiky a námořní správě (věstník zákonů z roku 2017, položka 2205 a 2018, bod 317), s výjimkou případů uvedených v článku 38j zákona ze dne 18. července 2001 - Vodní zákon;

⁵ Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013. Případ protřetí hráže odkaliště u Ajky je velmi známý, informace o něm jsou dostupné i v českém jazyce, př.. Trávníček, P., trávníčková, S., Kotek, L., Babinec, F. Odkaliště – poučení z havárií [online], dostupné zde: <http://www.odpadoveforum.cz/TVIP2016/prispevky/221.pdf>

- c. na povrchu země, což znamená znečištění půdy, včetně kontaminace, která může znamenat ohrožení lidského zdraví.⁶

K procesním záležitostem

Kompetentním orgánem je regionální ředitel pro ochranu životního prostředí (RDOS). Podnět může řediteli podat kdokoliv. Podle správního řádu musí příslušný orgán odpovědět tomu, kdo podnět podal. Osoby, které podnět podaly, mají právo účastnit se jako strany řízení. V praxi podávají podnět nevládní organizace nebo i fyzické osoby.

Pokud ředitel uzná podnět za opodstatněný, může zahájit řízení, v některých případech sám podnikne preventivní nebo nápravná opatření, případně pošle podnět vyššímu orgánu k registraci. Pokud je podnět shledán jako neopodstatněný, je odmítnut.

Např. v Polsku v případě Stóg Izerski, nevládní organizace informovala inspekci, která ale nekonala. Nevládní organizace tedy upozornila státního zástupce, který zahájil řízení.

V roce 2009 obdrželi regionální ředitelé pro ochranu životního prostředí v Polsku 275 podnětů. V 86 případech konali, resp. požádali provozovatele provést preventivní nebo nápravná opatření. Ve 149 případech bylo rozhodnuto nezahajovat řízení, ve 46 dále uvážit. V roce 2010 bylo obdrženo 364 podnětů, konáno bylo v 65 případech. Řízení nebylo zahájeno v 210 případech, dále zvažováno bylo v 89 případech.⁷ K registraci bylo v roce 2009 posláno 96 případů, v roce 2010 91 případů.⁸

Zpráva z roku 2016 uvádí, že z 515 případů v Polsku, v 64 případech se nepodařilo identifikovat provozovatele. 506 případů bylo potvrzeno jako případy ekologické újmy dle směrnice ELD, 171 případů zatím nebylo ukončeno, 8 případů je ve fázi odvolacího řízení. 44 případů vyústilo v soudní přezkum, z čehož 17 bylo rozhodnuto ve prospěch strany a 19 v její neprospěch.⁹

Důvody vysokého počtu případů

Je uváděno několik důvodů vysvětlujících vysoký počet případů využití směrnice ELD v Polsku:

- Prvním důvodem je to, že legislativa transponující směrnici ELD do polského právního systému zaplnila mezeru v existujícím právním rámci. Před transpozicí sice byla v Polsku obecná úprava ekologické újmy, byla však obecná, spíše nejasná a těžko aplikovatelná. Každý podnět je prověřován jako potenciální případ ekologické újmy podle směrnice ELD.
- Není omezení osob, které mohou podnět podat. Nejvíce aktivní jsou v podávání podnětů nevládní organizace.
- Vysoké číslo případů ekologické újmy na půdě je dáno pravděpodobně tím, jak byla transponována definice újmy na půdě. V polském právu újma na půdě je velmi široký pojem. V praxi pokrývá všechnu škodu, která se objeví na půdě a která poškodí standard kvality půdy, nezávisle na tom, zda je zde dopad na lidské zdraví. Není tedy

⁶ Vlastní překlad autorky, zákon je k dispozici v polském jazyce zde:

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20070750493>.

⁷ Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive, Annex – Part A, European Commission – DG Environment, květen 2013.

⁸ Kozinska, A., Pomichowska, E. Overview of Implementation of ELD in Poland

⁹ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, REFIT Evaluation of the Environmental Liability Directive, Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and to the Council pursuant to Article 18(2) of Directive 2004/35/EC on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage (SWD (2016) 121 v konečném znění)

potřeba, aby nastalo ohrožení lidského zdraví. V tomto kontextu, dopravní nehoda, která vyústí v únik oleje/ropy/benzinu na přírodní zdroj, může vést k případu dle směrnice ELD. Nicméně, standardy kvality půdy mohou být použity pouze v situaci společně s ustanoveními zákona transponujícími směrnici ELD, to znamená, objektivní odpovědnost se bude aplikovat pouze, pokud je nehoda spojena s činností dle přílohy III. V Polsku jsou zákonodárné snahy omezit definici škody na půdě pouze na případy, kdy je ohroženo lidské zdraví, což by snížilo počet případů dle směrnice ELD.¹⁰

- Transpoziční legislativa stanovuje, že stávající ustanovení se použijí na ekologickou újmu nebo bezprostřední nebezpečí ekologické újmy, která vznikla před koncem dubna 2007, nebo jako následek činnosti ukončené před koncem dubna 2007 – jasně vymezená hranice znamená, že orgány spíše využijí režimu směrnice ELD, než stávajícího režimu.
- Rozhodnutí jsou vydávána regionálním ředitelem pro životní prostředí, namísto obecných orgánů. Tyto orgány řeší pouze environmentální otázky – mají kompetence v posuzování dopadů na životní prostředí a právě při ekologické újmě.
- Příslušné orgány mají povinnost provést nápravná opatření, pokud nemůže být identifikován provozovatel, nebo pokud musí být opatření provedena bezodkladně z důvodu rizika pro lidský život nebo zdraví, nebo je možnost nevratné ekologické škody. Zpravidla v ostatních členských státech není tato povinnost. V Polsku je tedy snaha identifikovat odpovědného provozovatele a tím pádem snaha vyhnout se tomu, aby náklady na nápravná opatření nesl stát.
- Byla vydána detailní pravidla ohledně registru podnětů, včetně zpřístupnění veřejnosti.¹¹

Případ „stavba lanovky na sjezdovku“

V roce 2007 vyšlo najevo, že stavba lanovky v Stóg Izerski v Jizerských horách, která byla postavena pro sjezdovku, způsobila škodu na chráněném druhu a jeho stanovišti (zejména snížením populace tetřívka obecného – *Tetrao tetrix*).

Ekologická nevládní organizace dala podnět příslušnému orgánu ohledně ohrožení a environmentální újmy. Hrozba újmy byla poprvé oznámena v létě 2007, ale příslušný orgán (v té době inspekce vojvodství, kompetence přešla na ředitele v roce 2008) nekonal. Hrozba se vyvinula v ekologickou újmu, respektive škodu, která byla nahlášena organizací 7. ledna 2008 příslušnému orgánu.

Ředitel vydal rozhodnutí, kde byla obsažena povinnost pro stavitele lanovky učinit nápravná opatření. Toto rozhodnutí bylo anulováno odvolacím správním orgánem na základě procesních skutečností. Případ byl znovu posouzen a bylo vydáno nové rozhodnutí, požadující, aby developer učinil preventivní a nápravná opatření.¹²

¹⁰ Tyto důvody viz: Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013.

¹¹ Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD) Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013.

¹² Čerpáno z: Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013; více informací k případu je možné nalézt zde: Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive, Annex – Part B, European Commission – DG Environment, květen 2013.

Případ rekonstrukce mostu, kde došlo ke škodě na přírodních stanovištích a druzích vlaštovek

15. července 2009 podala nevládní organizace podnět příslušnému orgánu, že vznikla ekologická újma jako výsledek renovace mostu ve Štětíně. Osoba, která investovala do renovace mostu a která dohlížela na práce – zničila 320 hnízd vlaštovek (*Delichon urbicum*), s mláďaty (tak, že je shodila do vody). Výsledkem byl významný negativní dopad na správnou ochranu druhů a jejich stanovišť.

V únoru 2012 příslušný orgán vydal rozhodnutí, kterým vyzval investora a stavebního dodavatele provést nápravná opatření, včetně zavěšení umělých hnízd a hrubé omítky na některých površích mostu. Investor se proti rozhodnutí odvolal, rozhodnutí bylo zrušeno, načež bylo vydáno druhé rozhodnutí, jež bylo také zrušeno. Třetí rozhodnutí již bylo odvolacím orgánem potvrzeno a následně bylo potvrzeno soudem 15. listopadu 2012. Investor měl dokončit nápravná opatření do konce března 2013. Navíc je povinen pozorovat počet hnízd po následující 4 roky a informovat o tom příslušný orgán (ředitelství).¹³

Německo

V Německu byla směrnice ELD transponována zákonem o prevenci a nápravě ekologické újmy (*Umweltschadengesetz*) a novelizací federálního zákona o ochraně přírody a federálního zákona o vodním hospodářství.

Definice

Zákon o prevenci a nápravě ekologické újmy obsahuje definici škody na životním prostředí (§2 písm. 1 zákona). Škodou na životním prostředí se rozumí:

- a. Poškození druhů a přírodních stanovišť podle § 19 zákona o ochraně přírody,
- b. poškození vod podle § 90 zákona o vodním hospodářství,
- c. poškození půdy poškozením funkcí půdy ve smyslu § 2 odst. 2 federálního zákona na ochranu půdy, které bylo způsobeno přímým nebo nepřímým vnesením látek, přípravků, organismů nebo mikroorganismů do půdy a představuje ohrožení lidského zdraví.¹⁴

K procesním záležitostem

Jednotlivé spolkové země určily příslušné orgány. V případě bezprostřední hrozby ekologické újmy, nebo pokud taková újma již nastala, provozovatel má povinnost informovat příslušný orgán. Příslušný orgán je povinen zajistit provedení nápravných opatření pokud zasažená strana nebo spolek způsobilý právní ochrany, požádá orgán. Dřívější německá právní úprava vyžadovala u ekologických spolků, aby jejich individuální práva byla porušena, pro přístup k právní ochraně. To bylo změněno rozhodnutím Soudního dvora EU ve věci C-115/09.¹⁵

¹³ Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013.

¹⁴ Vlastní překlad autorky. Text zákona v originálním znění je dostupný zde:

<http://www.gesetze-im-internet.de/uschadg/BJNR066610007.html>.

¹⁵ Jak je uvedeno v: Experience gained in the application of ELD biodiversity damage, Final Report, únor 2014. V tomto řízení o předběžné otázce SD EU rozhodl, že nevládní neziskové ekologické organizace mohou podávat žalobu na přezkum zákonnosti rozhodnutí vydaného v rozporu s čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, i přesto, že vnitrostátní právo neumožňuje toto z důvodu, že uplatňované předpisy chrání pouze obecné zájmy, a nikoliv zájmy jednotlivců – pozn. autorky. Viz rozsudek C-115/09, dostupný zde:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82053&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=531539>.

Případy

Počet případů podle směrnice ELD v Německu roste, stále je ale využívána i právní úprava, která byla v Německu již před transpozicí směrnice, a to i v případech, kdy by mohla být využita legislativa transponující směrnici ELD. Případy jsou často nahlášeny příslušným orgánům ekologickými spolky. Je potřeba poznamenat, že v Německu je právní úprava transponující směrnici ELD subsidiární, použije se tedy pouze v případech, kdy stávající právní úprava neposkytuje obdobnou ochranu. Na většinu případů ekologické újmy se tedy aplikuje stávající netranspoziční úprava.

Případ vyplnění příkopu pro vyrovnání povrchu v oblasti Natura 2000 mající vliv na biodiverzitu

Tento případ zahrnoval zemědělskou půdu (travní porosty) v oblasti Natura 2000 v Cuxhavenu. Farmář zahrnul příkop za účelem vyrovnání povrchu ke zvýšení zemědělské produktivity a oblast hnožil. To vedlo k ekologické újmě na stanovištích chráněných podle evropského práva i vnitrostátního práva a v důsledku byla dotknuta vysoká ekologická hodnota oblasti Natura 2000. Soukromá osoba informovala příslušný orgán a kontaktovala místní environmentální spolek. Příslušný orgán aplikoval režim směrnice ELD. Provozovatel spolupracoval a provedl nápravná opatření. V tomto případě byl využit režim směrnice ELD, ale i stávající vnitrostátní legislativa.¹⁶

Údržbové práce na břehu řeky v oblasti Natura 2000 mající vliv na biodiverzitu

Ekologická újma byla způsobena v oblasti Natura 2000 během údržbových prací na břehu řeky. Prioritní přírodní stanoviště a hnízda chráněných druhů ptactva (dle přílohy I tzv. ptačí směrnice) byla značně poškozena. Případ oznámil příslušnému orgánu ekologický spolek prostřednictvím žádosti o přijetí opatření. Škoda byla nahrazena.¹⁷

Únik bioplynu na bioplynové stanici

V dubnu 2012 unikl bioplyn na stanici v Rotenburgu, což vedlo ke znečištění řeky Bruchbach tekutými hnojivými, v důsledku kterého došlo k pravděpodobně 100% úmrtnosti ryb. Byly zasaženy chráněné druhy. Příslušný orgán – orgán ochrany přírody – použil režim směrnice ELD. Bylo zaznamenáno, že osoba z tohoto orgánu navštívila a absolvovala seminář k směrnici ELD, což mělo za následek efektivní použití. Navíc, v tomto případě bylo velké množství údajů (konkrétně inventář rybích druhů) k určení výchozího stavu, jelikož v měsících před událostí byla provedena opatření ke zlepšení stavu řeky. Provozovatel plně spolupracoval a byla učiněna nápravná opatření poté, co návrh na nápravná opatření navrhl odborník určený příslušným orgánem. Výsledkem bylo to, že příslušný orgán ne zahájil řízení s provozovatelem.¹⁸

¹⁶ Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013.

¹⁷ Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013.

¹⁸ Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013.

Spojené království

Ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska a na Gibraltaru bylo přijato celkem 5 zákonů transponujících směrnici ELD.

Definice

Nařízení o ekologické újmě z roku 2009 (The Environmental Damage (Prevention and Remediation) Regulations 2009) v Anglii upravuje pojem ekologická újma v § 4:

4. (1) Tato nařízení se použijí na prevenci a nápravu ekologické újmy, přičemž ekologická újma je škoda na

- a) chráněných druhů nebo přírodních stanovištích, nebo místech zvláštního vědeckého zájmu,
- b) povrchové nebo podzemní vodě,
- c) půdě,

jak je blíže uvedeno v tomto nařízení.

(2) Ekologickou újmou na chráněných druhů nebo přírodních stanovištích nebo místech zvláštního vědeckého zájmu se rozumí škoda specifikována v příloze č. 1.

(3) Ekologickou újmou na povrchové vodě se rozumí poškození útvaru povrchové vody, který je jako takový klasifikován podle směrnice 2000/60/ES tak, že

- a) prvek biologické kvality uvedený v příloze V směrnice,
- b) úroveň chemické látky uvedené v příloze IX nebo v příloze X k směrnici,
- c) fyzikálně chemický prvek kvality uvedený v příloze V směrnice,

sníží významně kvalitu vodního útvaru dle směrnice (bez ohledu na to, zda je vodní útvar ve skutečnosti překvalifikován jako s nižším statutem).

(4) Ekologická újma na podzemních vodách znamená jakékoliv poškození útvaru podzemní vody tak, že se jeho vodivost, hladina nebo koncentrace znečišťujících látek podstatně změní tak, že se sníží jeho stav podle směrnice 2000/60/ES (a pro znečišťující látky směrnice 2006/118/ES) (bez ohledu na to, zda je ve skutečnosti překvalifikován jako s nižším statutem).

(5) Ekologická škoda na půdě znamená kontaminaci půdy látkami, přípravky, organismy nebo mikroorganismy, která má za následek významné riziko nežádoucích účinků na lidské zdraví.¹⁹

K procesním záležitostem

Žádost o opatření může v Anglii dle § 29 výše zmíněného nařízení podat každá osoba, která:

- a) je nebo může být poškozena environmentální újmou, nebo
- b) má dostatečný zájem.

Příslušný orgán není povinen odpovědět osobě, která žádost podala, pokud osoba není zasažena nebo nemá dostatečný zájem, atp. Uvádí se, že prováděcí legislativa ve Spojeném království neprovádí článek 13 směrnice ELD, tedy přístup k soudní ochraně. Rovněž není dostatečně upraveno právo na informace.²⁰ Rovněž není veřejně k dispozici registr, pouze na žádost.

Kontaminace půdy těžkými uhlovodíky

V roce 2009 byla prověřována lokalita u soukromého obydlí v sousedství komerčních prostor z důvodu vegetačního zpomalení a silného uhlovodíkového zápachu v zahradě obydlí. Výsledky šetření identifikovaly značné znečištění těžkými uhlovodíky ve vrchní vrstvě půdy na zahradě. Prověřování národní agenturou ochrany zdraví odhalilo, že petrolej, který byl skladován v blízkém

¹⁹ Vlastní překlad autorky, předpis je v anglickém znění k dispozici zde:

<http://www.legislation.gov.uk/ukSI/2009/153/regulation/4/made>

²⁰ Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive, Annex – Part A, European Commission – DG Environment, květen 2013.

velkoobjemovém kontejneru na komerčních prostorech, unikl do země, když byl stěhován. Agentura zjistila, že petrolej znamenal značné riziko nežádoucích účinků na lidské zdraví. V roce 2010 příslušný orgán vydal příkaz k nápravě znečištění.

Případ úniku odpadních vod do povrchových vod (Vodní cesta Tři bazény -Three Pools waterway)

V červenci 2009 v severní Anglii nezpracované odpadní vody a bouřková voda byly vypuštěny přímo do řeky následkem poruchy čerpadla v automatizované čerpací stanici provozované vodovodní společností United Utilities. Následkem bylo vypuštění odpadních vod a bouřkové vody přímo do vod povrchových, což mělo dopad na biologickou kvalitu vody. Únik znamenal úhyn asi 6000 ryb v 5 km dlouhém pásu řeky. Agentura posoudila újmu dle transpozičních předpisů. Ukázalo se, že újma vznikla, protože únik znamenal snížení statusu řeky podle rámcové směrnice o vodě. Byly k dispozici údaje o kvalitě před událostí, takže byl znám počáteční stav. Agentura vydala příkaz k nápravě společnosti, součástí kterého bylo obnovení zásob ryb (primární náprava) a zlepšit životní prostředí k náhradě ztráty z poškozeného vodního prostředí, která vznikla rybářům (kompenzační náprava). Společnost učinila opatření. Agentura ochrany životního prostředí rovněž případ posoudila dle vodního zákona z roku 1991, tedy dle stávající legislativy.²¹

Případ vypuštění čistého práškového povlaku ze zadní části továrny na sousední půdu

Tento případ poškození půdy byl nahlášen v roce 2010. Bylo dospěno k závěru, že únik znamenal významné riziko nežádoucích účinků na lidské zdraví. Obecní úřad (což byl příslušný orgán) vydal příkaz k nápravnému opatření k pokrytí všech aspektů prevence další újmy a nápravě stávající újmy.²²

Španělsko

Ve Španělsku byla směrnice ELD transponována zákonem o ekologické odpovědnosti 26/2007 z 23. října 2007, v pozdějším znění (Ley 26/2007, de 23 de octubre, de Responsabilidad Medioambiental).

Definice

Definice ekologické újmy je obsažena v odstavci 1 článku 2 zákona:

1. Ekologickou újmou se rozumí

a) poškození volně žijících druhů a stanovišť, tj. jakékoliv škody, které mají významné nepříznivé účinky na možnost dosažení nebo zachování příznivého stavu ochrany těchto stanovišť nebo druhů. Významná povaha těchto účinků bude hodnocena ve vztahu k základnímu stavu s ohledem na kritéria stanovená v příloze I.

Škody na druhu a na stanovištích nezahrnují dříve zjištěné nepříznivé účinky vyplývající z činnosti pro provozovatele výslovně povolené podle následujících ustanovení:

1. článek 6, 3 a 4 nebo článek 13 královského výnosu 1997/1995 ze 7. prosince, kterým se stanoví opatření pro zajištění biologické rozmanitosti prostřednictvím zachování přírodních stanovišť a volné fauny a flory,

2. předpisy v oblasti lesnictví, myslivosti a vnitrozemského rybolovu podle článku 28 zákona 4/1989 ze dne 27. března, ohledně zachování přírodních druhů a volné fauny a flory.

²¹ Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013.

²² Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013.

b) újma na vodě, která znamená poškození vod, které má významné nepříznivé účinky:

1. na ekologický, chemický a kvantitativní stav útvaru povrchových nebo podzemních vod, jakož i ekologický potenciál útvarů umělých či vysoce pozměněných. Pro tyto účely se použijí definice právních předpisů o vodě.

Nepříznivé účinky, na které se vztahuje článek 39 nařízení o hydrologickém plánování, se nepovažují za ekologickou újmu.

2. na ekologický stav mořských vod ve smyslu zákona č. 41/2010 ze dne 29. prosince o ochraně mořského prostředí, pokud již nejsou aplikovány stávající předpisy (vodní zákon schválený zákonem 1/2001 z 20. července).

c) škoda na mořském a říčním břehu, chápaná jako škoda, která má významné nepříznivé účinky na jejich fyzickou integritu a řádnou ochranu, jakož i jiné, které znamenají obtížné nebo nemožné zachování přiměřeného stavu.

d) škoda na půdě, kterou se rozumí jakákoliv kontaminace půdy, která představuje významné riziko nepříznivých účinků na lidské zdraví nebo životní prostředí v důsledku uložení, ukládání, nebo přímého či nepřímého zavádění látek, přípravků, organismů nebo mikroorganismů do půdy nebo podloží.²³

K procesním záležitostem

Za dotčené osoby – osoby s dostatečným zájmem – se považuje:

a) každá fyzická nebo právnická osoba, která splňuje některý z požadavků dle čl. 31 zákona 30/1992 Sb.;

b) jakékoli neziskové právnické osoby, které prokazují splnění následujících požadavků:

1. ochrana životního prostředí je jedním z účelů dle jejich zakládacích listin,

2. byly založeny nejméně dva roky před podáním žaloby a aktivně provádějí činnosti nezbytné k dosažení účelů stanovených ve stanovách,

3. podle jejich zakládacích listin provádějí činnost v území, které je dotčeno ekologickou újmou nebo její hrozbou;

c) majitelé pozemků, kde je potřeba provést preventivní nebo nápravná opatření;

d) další osoby, které jsou ustanoveny právními předpisy autonomních společenství.²⁴

Případ znečištění půdy palivem

V roce 2010 byl v Katalánsku řešen případ ekologické újmy, kde bylo obtížné určit odpovědnou stranu mezi dvěma stranami. Byly zde dvě společnosti – jedna společnost byla vlastníkem půdy, na které stála benzinová čerpací stanice, a byla provozovatelem stanice; druhá strana byla vlastníkem samotné čerpací stanice, resp. jejího vybavení. Vzhledem k nedostatku údržby, který vznikl následkem nedohody obou společností, byla půda pod vybavením čerpací stanice znečištěna palivem. Byl aplikován režim směrnice ELD, ačkoliv mohla být aplikována stávající právní úprava. Závěrem bylo, že obě společnosti jsou odpovědné a že jsou povinny provést nápravná opatření.²⁵

²³ Vlastní překlad autorky, zákon je ve španělském znění dostupný zde:

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-18475>

²⁴ Článek 42 zákona.

²⁵ Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013.

Další případy

Další příklady lze najít v těchto studiích:

Experience gained in the application of ELD biodiversity damage, Final Report, únor 2014, dostupné zde: <http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/pdf/Milieu%20report%20-%20ELD%20Biodiversity%20Damage.pdf>

Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive, Annex – Part B, European Commission – DG Environment, květen 2013, dostupné zde: <http://ec.europa.eu/environment/archives/liability/eld/eldimplement/pdf/ELD%20implementati on Annex%20Part%20B.pdf>

Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013, dostupné zde: <http://ec.europa.eu/environment/archives/liability/eld/eldimplement/pdf/ELD%20implementati on Final%20report.pdf>

Zdroje

Právní předpisy a judikatura uvedené v textu

BIO Intelligence Service (2013), Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive, Final report prepare for European Commission – DG Environment. In collaboration with Stevens and Bolton LLP

Experience gained in the application of ELD biodiversity damage, Final Report, únor 2014, dostupné zde: <http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/pdf/Milieu%20report%20-%20ELD%20Biodiversity%20Damage.pdf>

DAMOHOŘSKÝ, Milan. Právo životního prostředí. Vyd. 3. V Praze: C. H. Beck, 2010, xlvii, 329 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7.

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, REFIT Evaluation of the Environmental Liability Directive, Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and to the Council pursuant to Article 18(2) of Directive 2004/35/EC on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage (SWD (2016) 121 v konečném znění)

Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive, Annex – Part B, European Commission – DG Environment, květen 2013, dostupné zde: <http://ec.europa.eu/environment/archives/liability/eld/eldimplement/pdf/ELD%20implementati on Annex%20Part%20B.pdf>

Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive, Annex – Part A, European Commission – DG Environment, květen 2013, dostupné zde: <http://ec.europa.eu/environment/archives/liability/eld/eldimplement/pdf/ELD%20implementati on Annex%20Part%20A.pdf>

Implementation challenges and obstacles of the Environmental Liability Directive (ELD), Final Report, European Commission – DG Environment, květen 2013, dostupné zde: <http://ec.europa.eu/environment/archives/liability/eld/eldimplement/pdf/ELD%20implementati on Final%20report.pdf>

JANČÁŘOVÁ, Ilona. Odpovědnost v právu životního prostředí - současný stav a perspektivy. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 345 s. Spisy Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně = Acta Universitatis Masarykianae Brunensis Iuridica. Řada teoretická, č. 461. ISBN 978-80-210-6594-9. Dostupné také z: <http://www.obalkyknih.cz/file/toc/82227/pdf>

JANČÁŘOVÁ, Ilona. Právo životního prostředí: obecná část. Brno: Masarykova univerzita, 2016, 715 s. Učebnice Právnické fakulty MU, sv. č. 531. ISBN 978-80-210-8366-0.

Kozinska, A., Pomichowska, E. Overview of Implementation of ELD in Poland [online], [cit. 17. července 2018], dostupné zde:

<http://ec.europa.eu/environment/archives/liability/eld/eldimplement/pdf/A%20Kozinska.pdf>

POUIKLI, K. C. (2016) Overview of the implementation of the directive 2004/35/EC on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage at European level, Desalination and Water Treatment, 57:25, 11520-11527, DOI: 10.1080/19443994.2015.1101620

REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Under Article 14(2) of Directive 2004/35/CE on the environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage [online], 2010 [cit. 5. 6. 2018], dostupné zde:

http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/pdf/com_2010_0581.pdf

STEJSKAL, V. VÍCHA, O. Základní principy zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě [online]. In: České právo životního prostředí, č. 1/2008. [cit. 4. 6. 2018], dostupné z:

http://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_22.pdf

Study on Analysis of integrating the ELD into 11 national legal frameworks, Evropská komise, prosinec 2013, ISBN: 978-92-79-35203-4

Zpráva Komise Radě a Evropskému parlamentu podle čl. 18 odst. 2 směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí [online], 2016 [cit. 5. 6. 2018], dostupné zde:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0204&from=EN>.